

Fokusgrupas diskusija par pielāgošanos

Diskusijas norises laiks: 2016. gada 2. marts, plkst. 18.00-19.00

Diskusijas dalībnieki:

Daina Ieviņa, Latvijas Lauksaimniecības universitātes Mg.sc.ing. vieslektore

Artūrs Jansons, biedrības „homo ecos:” līdzdibinātājs

Gatis Krauze, SIA „Rīgas ūdens” Tehniskā departamenta direktors

Līga Beila, Rīgas Pilsētas būvvaldes Detālpilnojumumu nodaļas vadītāja

Jānis Kleperis, Rīgas domes Mājokļu un vides departamenta Gaisa un ūdens aizsardzības nodaļas galvenais speciālists

Dace Bērziņa, Rīgas Pilsētas būvvaldes Arhitektu nodaļas galvenā arhitekete-teritorijas plānotāja

Sabīne Zāgere, RPAB projektam piesaistītā ainavu arhitekete un telpiskās attīstības plānotāja

Edgars Akmens, SIA „Rīgas namu pārvaldnieks” Tehniskās pārvaldes Ēku tehniskās ekspluatācijas nodaļas Ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmu daļas vadītājs

Ilze Rukšāne, Latvijas Ainavu arhitektūras biedrības biedre

Pasūtītāja pārstāvis diskusijā: Aleksandrs Feļtins

Diskusijas vadītājs: Viesturs Celmiņš

Diskusijas vadītāja asistente: Elza Ungure

Diskusijas protokols:

1. Viesturs Celmiņš: Vai 10 gadu laikā jūs savā sfērā esat piefiksējuši, novērojuši, ka ideja par klimata pārmaiņām un pilsētvidi ir aktualizējusies vai arī mēs joprojām relatīvi „dzīvojam miglā” par šo jautājumu?

Ilze Rukšāne: „Principā es domāju, ka tā apziņa par to, kad, cik ir runāts tā globāli ar cilvēkiem, ir tā, kad visiem tomēr šķiet vairāk vai mazāk, ka klimata pārmaiņas viņus neskar. Tad tas, ko es arī šogad esmu studentiem teikusi, prasījusi tieši attiecībā uz Zemgales piemēru, ir bijis jautājums „vai jūs esat, piemēram, redzējuši tās klimata pārmaiņas”, tad es minu, ka man draugiem šogad Zemgalē akas bij tukšas. Un tas ir viestiešākā saistībā ar šīm klimata pārmaiņām. Un tad tas arī ir tas, kurā mirklī varbūt kāds aizdomājas, ka tās klimata pārmaiņas mūs varbūt tieši skar. Ja runā par manu praksi, tad laikam ir šogad, nu, pagājīšgad, ja, ir bijušas, patiešām aktualizējās un arvien vairāk sāk pieprasīt projektos „green” standartus, kas ir lielā mērā saistīts ar klimata pārmaiņām, bet tas ir arī tā tīri emocionāli, atkal, runājot par attīstītājiem, tas vairāk ir tieši, kā viņi min, drīzāk prestiža līmenis nekā tas, ka viņi ar līdz galam, nu, tā, līdz galam tā, ka stāvētu un kristu „jā, tās ir klimata pārmaiņas”, tas arī līdz galam nav. Ja es runāju ar jaunāko paaudzi, kas ir mana meita un arī diezgan aktīvi darbojās „homo ecos:”, tad viņa stāvēs un kritīs, un sitīs pa pirkstiem, kad es neaiztaisu krānu, ja, tad tas ir, es vienkārši domāju, ka savā ziņā tā ir arī dažādu paaudžu attieksme un izpratne par to, kas notiek ar mūsu planētu. Nu tāds, globāli diezgan ļoti kompleksa situācija. Savukārt tad, kad es mēģinu integrēt projekta risinājumus, tad tā pieredze ir ļoti dažāda un atšķirīga vai tas ir Rīgas pilsēta, vai tas ir ārpus Rīgas pilsētas. Un tur ar ne vienmēr, teiksim, tie, nu, konkrēti runājot par ilgtspējīgiem lietus ūdens risinājumiem, tad tie ne vienmēr tiek saistīti ar klimata pārmaiņām. Tie drīzāk ir vairāk saistīti risinājumi ar problēmām inženierinfrastruktūrā. Un, zinot to, ka mums, piemēram, nereti nav atsevišķi, piemēram, lietus ūdens kanalizācija, tā aiziet fekālajā, mēs sākam apzināties to tajā līmenī, ka tas ir nevis saistīts ar klimata pārmaiņām, bet tas ir saistīts ar to, ka palielinās tās noslodzes un ar kaut ko.”

Artūrs Jansons: „Mūsu rīcībā ir viena aptauja socioloģiskā, kas nav pietiekami reprezentabla, bet tomēr to tendenci domāju, ka parāda. Aptuveni, saskaitot procentus, 16% no tiem respondentiem, ko aptaujāja, bij pilnīgi vienalga par klimata pārmaiņām tāpēc, ka viņi uzskatīja, ka savas dzīves laikā viņi izmaiņas nepiedzīvos. 27% likās, ka klimata pārmaiņas ir globālo korporāciju izdomāts mīts, lai kaut kādā veidā pelnītu naudu. Bet es domāju, tas tā diezgan labi reprezentē to, ko cilvēki domā par klimata pārmaiņām.

[...] Par vecuma grupām es varētu piekrist, kad jaunā paaudze par to runā vairāk un biežāk. Jo vecāks cilvēks paliek, jo vairāk viņam vienai, tāpēc, kad, nu,... tuvāks gals, ja tā var teikt."

Ilze Rukšāne: „Tas arī ir, piemēram, ja pat tu mēģinātu runāt par klimata pārmaiņām, tad tā problēma jau saskaras arī tajās skaņojošajās institūcijās, kas pasaka „bet to mums likumdošana neparedz”, ja, klasisks piemērs.”

2. Viesturs Celmiņš: Varbūt jums ir kaut kādi komentāri par to, kas, jūsuprāt, būtu tās grupas, caur ko šo jautājumu varētu aktualizēt? Vai, kas ir tas subjekts, ja mēs tās pārmaiņas gribam pilsētvidē redzēt, caur kādu prizmu mums būtu par to jāskatās vai jārunā?

Jānis Kleperis: „Man ir pieredze ar gaisa kvalitāti un temperatūras paaugstināšanās jau gan ne vienmēr ir galvenais, galvenais jau arī ir CO2 koncentrācijas pieaugums, kas ir tas, kas pazemina mūsu domas un miegainību un tā tālāk auditorijā.

Viesturs Celmiņš: Daudzdzīvokļu mājām man nāk prātā noasfaltētie pagalmi

Jānis Kleperis: Tas atkal ir saistīts ar citām klimata pārmaiņām. Rīgai ir savs mikroklimats un viņš visu laiku turpina arvien vairāk pastiprināties. Ja arhitekti neko nedarīs, lai tur, teiksim, taisītu zaļos jumtus, zaļās sienas un kaut ko tādu, tad mēs arvien sliktāk dzīvosim. Bet tas ir arī visu lielo pilsētu vaina.”

Ilze Rukšāne: „Tas, kas būtu jādara, un kā būtu jāskatās, ir patiešām, ja mēs runājam par to zaļo platību īpatsvaru. Patlaban mums ir noteikts minimālais laikam tās zaļās platības autostāvvietās, brīvās teritorijas, teiksim, arī autostāvvietām, viņš ir ļoti minimāls tas procents. Un, ja mēs, piemēram, gribam skatīties un veidot šos lietus dārzus, infiltrācijas laukus vai, piemēram, pielietot ekobruģi stāvvietās, mēs saskaramies ar problēmu, ka, piemēram, no tik un tik stāvvietām mums ir vajadzīgi eļļas, teiksim, filtri, no tik un tik stāvvietām mums ir vajadzīga smilšu ķērāji un viss pārējais, kur, līdz ar to, kas pilnībā mūsu normatīvie akti nepieļauj veidot šīs zaļās stāvvietas. Bet tai pat laikā pasaulē to var. Tad ir jautājums tāds, vai ir iespējams, vai, piemēram, pilsēta varētu redzēt, ka tiek izveidots kāds pilotprojekts, kur tiktu ierīkota šāda stāvvietas pēc šiem modernajiem standartiem un kā tas veicās. Un vai patiešām tie visi augi, es atvainojos, „nosprāgst” nākamajā dienā vai gadā, ja, cik bieži viņi ir jāmaina. [...] Un otrs ir, ka, piemēram, pilsēta saprot tas nav viņu zemes gabals, viņi, piemēram, kādam investoram nāk pretī un tomēr piedāvā šos infrastruktūras maksājumus atvieglojumus vai vēl kaut ko. Es varu pati, reāli es varu pateikt, konkrēti man bij pašai kauns, ka es tikai 3 dienas atpakaļ es ievācos jaunā dzīvoklī no Tērbatas un Stabu ielas, kas man vienmēr likās šausmīgi zaļa. Tērbatas iela, nu, pietiekami zaļa, vai ne?! Es ievācos pie vecajiem kapiem. Un es beidzot, skatoties ikdienā, redzot pa logu, es saprotu, cik es nenormāli laimīga jūtos. Un tā laimes sajūta manī pilnīgi, es jūtu, man ar katru dienu atgriežas tā produktivitāti. Un tas pats ir ar to pašu stāvvietu, jo apkārt mums tomēr būs vairāk, jo mums būs tā sajūta, ka mēs esam zaļumos, jo mums nāks tā laimes sajūta, kas dos to produktivitāti. Un to nevar izmērīt, es domāju, ka to nevar izmērīt skaitļos.”

3. Aleksandrs Feļtins: Par cilvēku, vietu un infrastruktūru ievainojamības noteikšanu, veicot mikroklimatu pētniecību, kas kalpo par pamatu argumentiem par pārmaiņu nepieciešamību. Piemēram, projekta ietvaros veiktie mērījumi rāda, ka problēmas ar pilsētas siltuma salu pastāv ne tikai centra rajonā, bet arī Pļavniekos un Ziepniekkalnā.

Gatis Krauze: Runājot par karstumu, teic, ka notikumu attīstība ir sinusoīda – karstuma vilnis vērojams 2-3 nedēļas, rodas problēmas, ko vajadzētu risināt, taču, piemēram, nākamās 2 gadus šādas situācijas un problēmu nav. „Konkrēts piemērs. Tas arī, runājot par to ievainojamību, ir tas, kad šajos karstuma periodos, [...] ir bijis trīs vasaras un jautājums ir pacēlies par to, varbūtās, kad ne visiem tas patīk, bet, kā tas latviski

skan, man grūti pateikt, bet ir tāds apzīmējums kā „bomži”, pilsētas centrā viņi ir diezgan daudz [...], un tad ir tajās karstajās dienās tā problēma, ka viņi sāk gībt, ātrā palīdzība ir vajadzīga tur izsaukt, un jautājums ir tieši par to, kur viņi var padzerties. Tad bij vairākas pārrunas ar pilsētas attīstības departamentu un tamlīdzīgi, mēs tur sniedzām informāciju, diemžēl arī tā ir, kad šīs dzeramās vietas ir mazāk par 10 kaut kādā noteiktā rajonā.

Viesturs Celmiņš: Turklāt nav zināmas visiem.

Gatis Krauze: Noteikti ne. Viņas, arī tās, kas ir saprotams, ka viņas tādas ir, ja, jūs noteikti ejiet katru dienu garām, redzat, bet jūs neiedomājaties, ka tas ir tam nolūkam.”

Viesturs Celmiņš: Par iepriekšējā diskusijā secināto, ka strūklakas un ūdenstilpes gluži emocionāli pievelk cilvēkus karstā laikā gan, lai atvēsinātos, gan padzertos – gan vizuāli, gan funkcionāli.

Gatis Krauze: „Un tad ir nākošais droši vien, kamēr ir finansisti pie teikšanas, nekā no tā, ko Jūs minējāt un tas pārējais, tas būs ļoti grūti realizējams, jo, ja mēs radam vairāk vietas, kur par brīvu var padzerties, kādam iet nauda garām. [...] Zūd peļņa visiem kioskiem, visiem ūdens tirgotājiem.”

Sabīne Zāģere: „Uzreiz pretestība, konkrētais lobijs.”

Ilze Rukšāne: „Arī man pa šiem 10 gadiem prakses ir viens investors tikai pateicis, ka viņš redz publiskai ārtelpai pievienoto vērtību. Līdz tam, un tas ir tikai pēdējā gadā, līdz tam neviens vispār nekad nerunā, ka tā ir papildus kaut kāda pievienotā vērtība.”

Līga Beila: „Par stāvvietām man liekās arī to, ko jau Ilze teica, Rīgas teritorijas apbūves un izmantošanas noteikumi nosaka, ka jābūt ir cieta seguma stāvvietām. Es domāju, ka tur arī ir vieta, kur iestrādāt kaut kādas izmaiņas par visiem tiem eko bruģiem un, teiksim, tiem pilotprojektiem, tas ir caur šiem noteikumiem.”

Artūrs Jansons: „Par to ievainojamību vai par tām grupām, atgriezoties tomēr atpakaļ, [...] man liekas, ka nevajadzētu koncentrēties uz karstuma viļņiem, jo tas galvenais ziņojums par to, kas notiks nākotnē Latvijas apstākļos, drīzāk ir neprognozējamība klimata, nevis kaut kādi ekstrēmi pīķi. Respektīvi, tas ir tas, ko kolēģis [Gatis Krauze] teica – viengad karstums ir, trīs gadi viņa nav, un ziemā aukstums nav piecus gadus un pēkšņi viņš ir vienu gadu. Bet par ievainojamību runājot, mani personīgi vairāk uztrauc stāsts par to, kas notiek pilsētas ielās ar visneaizsargātāko daļu, tas ir – kājāmgājēju vai gājēju. Jo tanī brīdī, kad iestājas šie neprognozējamie, piemēram, aukstuma viļņi ziemā, kas šinī gadījumā, visticamākais, nāks ar augsta gaisa spiediena noturību un bezvēju, tanī brīdī šis gaisa piesārņojums kļūs daudz lielāks nekā, piemēram, vasarā karstumā. Un tanī brīdī, ja mēs pilsētas centrā krustu šķērsu braukājam ar autotransportu, kas ir mazo PM2,5, PM10 daļiņu izmeši, ja, tātad tie cilvēki, kas pārvietojas paralēli šim autotransportam, viņi no savas veselības viedokļa cieš daudz vairāk. Un, ja mēs pārmetamies ārpus pilsētas centra uz mikrorajoniem, tad, es nezinu, vai eksistē tāds jēdziens [...] kā ventilējamība jeb, respektīvi, mikrorajonu plānošana tā, lai valdošās gaisa masas spētu viņus izpūst un izventilēt tanī brīdī, kad iestājas problēmas ar gaisa stāvēšanu, tas ir tikpat svarīgi kā taisīt zaļumus pilsētā, kas ir neapšaubāmi labi un lietderīgi.”

Jānis Kleperis: Par pēdējo epizodi (27.-29.02.), kad Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs ziņoja par novērotu pieļaujamā putekļu līmeņa pārsniegumu Brīvības ielas monitoringa stacijā, kas veidojās virs pilsētas stāvoša „gaisa kupola” ietekmes rezultātā, piesārņojumam zūdot iespējai aizplūst. „No vienas puses tur var cīnīties un tā tālāk. No otras puses atkal es domāju, ja mēs, runājot principā vispār par adaptāciju, tad ir, jo tas cilvēks mazāk zin, jo viņš vieglāk pieradīs. Tur nav variantu. Mums būs jāmaksā Eiropai šā vai tā,

jo Rīga jau šobrīd, šis te mums ir otrais rīcības plāns pilsētas gaisa kvalitātes uzlabošanai, šobrīd tiek taisīts trešais priekš 2016.-2020.gada. Un Eiropa man liekas, nu, viņiem uzstādījums ir tas, ka viņi neļauj turēt iedzīvotājus ilgi piesārņotā vidē un, ja mums tā monitoringa stacija stāv pašā Rīgas centrā uz ielām, kur tiešām vislielākais piesārņojums, un mēs nekādīgi nevaram to piesārņojumu samazināt un turpinām jau vairāk kā 10 gadus ziņot Eiropai par tiem pārsniegumiem, tad šā vai tā dabūsim ciest. Jo tur nekas nevar glābt. Vienīgais var glābt, ja mēs tiešām mainām pilnīgi to monitoringa politiku. [...] Ja Rīgas dome piešķirs tagad budžeta grozījumos, mēs pirsim jaunu monitoringa staciju un ļoti gribētos arī no jūsu auditorijas dzirdēt, varbūt mēs tiešām viņu varam uzstādīt kādā mikrorajonā. Tādi mērījumi nav bijuši un monitorings tajos praktiski, tāds ilgstošs.

Dace Bērziņa: Ielu mazgāšana dod kaut ko?

Ilze Rukšāne: Eiropā tiek mazgātas ielas lielajās pilsētās, piemēram.

Jānis Kleperis: Nē, nē, mums arī Satiksmes departamentā mēs speciāli lūdzām, iedevām kartes, viņiem katru nakti jābrauc ap mūsu monitoringa stacijām, lai nomazgā tur. Viņiem tagad ir tie mazie mazgātāji, tie putekļu sūcēji tādi, kas uzkopj, bet, manuprāt, tiem ir ļoti maza efektivitāte.

Dace Bērziņa: Bet, ja būtu vēl tā plašākā teritorijā?

Jānis Kleperis: Ja būtu tā, kā bij Padomju laikos ar to šļūteni, ūdens nav nekādā cenā un var mazgāt. Tad bija fantastika.

Gatis Krauze: Nē, bet ir taču, tam nav jāizmanto dzeramais ūdens.

Ilze Rukšāne: Nu, tieši tā, ir kompleksi risinājumi."

Gatis Krauze: Par Maltas galvaspilsētā un Sicīlijā gūto personisko pieredzi, kur pilsētas būvētas un galvenās ielas novietotas, ņemot vērā valdošos vējus, kas „izventilē” pilsētu.

Ilze Rukšāne: Par aktuālo Barona ielas projektu, kur patlaban tiek mēģināta panākt koku un krūmu stādījumu ierīkošana iespējami lielākā apjomā, taču problēmas atkal rada normatīvi, kas reglamentē attālumus starp dažādām inženierkomunikācijām. Pat, piedāvājot seklu stādījumu metodes, kasešu sistēmas u.tml., kur krūmi būtu ne vairāk kā 40cm dziļumā, kamēr komunikācijas ir 1,20m dziļumā, piedāvājums tiek noraidīts, argumentējot, ka, ja avārija notiks, inženierkomunikāciju turētājam krūmi būs jāatstāda atpakaļ, kas nozīmē izmaksas.

Jānis Kleperis: Vai varētu praktizēt zaļās sienas?

Ilze Rukšāne: Jārēķinās ar salu, kas to iznīcinātu. Vertikālas apzaļumošanas iespējas ir vītenaugi. „Mēs šobrīd projektējam lielu iekšpagalmu, daudzdzīvokļu nami vairāki. Man ir tā – ir smieklīgi – nevis mēs pakļaujamies tam, kā man vajadzētu izkārtot telpiski un visādi citādi, lai gan pasargātu no vējiem, gan no visa, kokus salikt. Mēs liekam viņus tur, kur man ir brīvie pleķīši starp dažādām komunikācijām.”

Gatis Krauze: „Tad es dzirdu uzreiz veselu kaudzi oponentu, ja, – kā es notīrīšu ietvi, trotuāru, kur es likšu no ielas sniegu, kur es likšu mašīnu, kur apstāties...”

4. Viesturs Celmiņš: Mēs būtībā esam pārgājuši pie risinājumiem, pie adaptācijas un pielāgošanās. Sāksim ar to vieglāko daļu, ko Ilze jau ieskicēja. Par tiem īstermiņa risinājumiem, tādām mazākām, kompaktākām,

mobilitātām lietām Latvijas ietvaros, Rīgas ietvaros, starptautiskā pieredze, vai jums ir kāda labā pieredze, ar ko dalīties īstermiņā, kas varētu būt tā kā priekšvēstnesis tai vēlamajai nākotnei?

Ilze Rukšāne: „Mēs ar Dainu [Ieviņu] strādājam diezgan daudz ikdienā arī kopā. Mums ir divas pašvaldības, kurās mēs tā kā. Vienā ir realizēts, bet tas patiešām vairāk pilsēta realizēja savu prestižu, nu, tā, lai parādītu to savu labo gribu. Tā ir Rūjienas novada pašvaldība, kurā mēs integrējam, teiksim, savācām – bet tur arī bij tā, ka no jumta nebija kur likt tos lietūs ūdeņus – mēs viņus savācām tādā kā varētu teikt dārgā risinājumā. Tā ir sausā upe, kuras pārplūde tālāk iet uz lietūs dārziem. Mēs tālāk arī nenovadījām uz pilsētas kanalizāciju, mēs aprēķinājām, ka to visu mēs varam tur uz vietas savākt, ja. Tas bija tīri patiešām tāpēc. Sākumā mums tas nebija projektā, nebija tā kā pilsētas budžetā paredzēts, bet mēs piedāvājām šādu risinājumu un pilsēta redzēja to kā inovāciju un būt kā vienam no pirmajām pašvaldībām ar tādiem izteikti redzamiem arī dizaina risinājumiem, un tad viņi parakstījās.

Viesturs Celmiņš: Bet kas bija tas, kas pārsvēra to svaru kausu, ka viņi bija gatavi to darīt, jo pieņem, ka Rūjiena nav gluži pati naidīgākā pašvaldība Latvijā?

Ilze Rukšāne: Domāju, ka tur bija komplekss. Tas, ka, pirmkārt, tur ir arī konsultanti, kas ir ainavu arhitekti, viņi nav, tur nav ainavu arhitekti štatā, bet viņš ir konsultants kā pie pilsētas attīstības. Un plus vēl, jā, tas, ka mēs stāstījām un prezentējām to, ko spēj dot šis lietūs ūdens. Plus vēl tas, kad arī viņi apzinās to, ka tieši tai vietā, kur ir šis kultūras nams, Rūjas upe ļoti plaši pārplūst, ja, un tas bija tas par ko mēs arī runājām, kad mēs nevis papildus dodam tajā periodā vēl ūdeņus, lai, teiksim, teritorija applūst jau praktiski līdz pat kultūras nama pamatiem palu laikā atnāk šie ūdeņi.”

Daina Ieviņa: „Jelgava – inovāciju pilsēta. Lietūs ūdeņi visi – nu, pamatā 10 gadi par to ir cīnīts, un beidzot ir tik tālu – lietūs ūdeņi visi tiek attīrīti. Kur vēl nav paspēts, tur tūlīt būs, un visur tiek būvēti rezervuāri, lietūs ūdeņi tiek uzkrāti. Un tas ir uz ko arī, es domāju, jebkurai pilsētai ir jāiet.

Jānis Kleperis: Viņus kaut kur izmanto?

Daina Ieviņa: Pagaidām ugunsdzēsības vajadzībām, ja ir vajadzīgs – paldies Dievam, vēl nav bijis vajadzīgs. Nu, un laistīšanai arī. Tiek lieli rezervuāri zaļajās zonās taisīti, kur vienkārši var sausajā laikā ņemt laistīt zaļumus visus, kas pilsētai vajadzīgi.

Viesturs Celmiņš: Ņemot to jūsu ideju par pilotprojektiem, cik ir tas sprādzis, kurā brīdī atbildīgās institūcijas redz tos ieguvumus, kas ir tas laika nogrieznis – 5, 7, 2 gadi?

Daina Ieviņa: Es 10 gadus par to runāju. No sākuma tas izklausījās šausmīgi smieklīgi. Tagad, kad uztaisījās viņiem avārija, kad tik tikko izbūvēta nogāze visa plūdu laikā nobruka, un ka nācās izgrūst n-tos tūkstošus, tad atcerējās, ko es teicu, kas būs.

Ilze Rukšāne: Es gribēju teikt arī Jelgavai vēl papildus ir tas, ka, tieši tā, Daina nāk ar no universitātes. Un universitātē tur ir vēl papildus profesori, un tā ir Lauksaimniecības universitāte un tur ir vesela katedra, kas ar to strādā – Ūdenssaimniecības katedra – gan profesors Tilgalis, gan profesors Siļķe, ja. Nu viņi par to ir patiešām runājuši desmit gadus. Desmit gadus!

Daina Ieviņa: Nu jā, mēs esam vienkārši visiem apnikuši, ja, ar to. Ka sāk piepildīties tas, ko mēs sakām, tad sāk arī domāt.

Ilze Rukšāne: Un pašvaldībā arī sāk strādāt tie cilvēki, kas ir beiguši to Jelgavu. Kas ir mācījušies pie šiem profesoriem, ja. Tas, manuprāt, arī ir liels veiksmes stāsts. Tur iet cilvēki. Un Daina tālāk iet un viņa strādā turpat Jelgavā un ļoti daudz projektos, un, ja tu ikdienā kladzini par to, tad jau beigās to sāk dzirdēt.

Gatis Krauze: Tur ir divas lietas. Tas ir, kā jau secinājums no abām jums ir tas, kad sabiedrības izglītošana. No rīta līdz vakaram stāstīt tā, tā, tā un šitā, šitā.

Daina Leviņa: Tieši tā. Pirms 10 gadiem par tarifiem kad sāka runāt, visi smējās, domāja, nu „kukū”. Tagad jau domā, a varbūt vajadzēs tomēr ieviest. Sāk to domāt. Jo, ja ir jāizbūvē lietus ūdens kanalizācija, kur ņemt naudu? Ja vajag naudu, tā tad vajag atpelnīt. Un tad sāks runāt par lietusūdeņu tarifu. [...]

Gatis Krauze: Un tad ir, teiksim, arī tā Vācijas pieredze, ja, kad uzkrāj visu no jumtiem, katrs Anglijā iedzīvotājs mēģina privātmājā ierīkot rezervuāru, kur sakrāt šo ūdeni, jo ar dzeramo ūdeni laistīties pa labi, pa kreisi viņiem nenāk ne prātā. Un tas ir atkal tarifu jautājums, ja, diemžēl ir jāsaka, atkal nauda.”

Ilze Rukšāne: „Es vēl papildināšu par to laika nogriezni. Teiksim, vēl viena pašvaldība, kurā mēs esam strādājuši, tā ir Salaspils. Tur, savukārt, ir ainavu arhitekta, kas trīs gadus kladzināja par to. Un pēc trīs gadiem viņa sadzirdēta un mēs atkal pirmajos risinājumos tur piedāvājam pagaidām tikai gan infiltrācijas laukus, bet arī tas ir liels solis uz priekšu.” No šīm pieredzēm secināms, ka būtu vēlams, lai katrā pašvaldībā būtu savs štata vai konsultējošs speciālists šādos jautājumos.

Līga Beila: „Es gribētu piebilst, ka ne tikai to labo speciālistu, bet arī tās dzirdīgās ausis, kas sadzird to speciālistu un ieklausās tajā viedoklī.”

Jānis Kleperis: „Rīgā nevar izveidot kādu mikrorajonu, kas būtu demonstrācija pārējiem, kur viss būtu – lietusūdens, ... ?”

5. Viesturs Celmiņš: Vai tās izmaksas ir tik augstas šādu risinājumu integrēšanai, ka viņas vienkārši liekas, ka neatmaksājas? Vai īstenībā runa ir tikai un vienīgi par gribu?

Daina Leviņa: „Es domāju, ka te drīzāk cilvēki baidās no tā, ko viņi nezina. Un tāpēc. Tas ir kaut kas jauns; tas ir kaut kas svešs; kā mēs zināsim; kur mums ir – pieredzes nav; kas, ja kaut kas.

Viesturs Celmiņš: Bet kas ir tie riski? Vai šeit ir kaut kādi riski? Es personīgi te neredzu nekādus riskus, izņemot finansiālos ieguldījumus, kas, protams, ir grūti attaisnojami, ja tā nav populāra lieta un, ja to uzskata par „zaļo dīvainīšu” hobiju, tad tas ir cits jautājums. Bet, ja mēs redzam, ka tam īstenībā nav nekādas lielākas finansiālas prasības, bet ieguvumi ir ļoti taustāmi, tad es gribētu domāt, ka šo jautājumu var pacelt dienaskārtībā.

Artūrs Jansons: Nu, rēķiniet par tarifiem varbūt. Tas ir vienīgais, ko es varu ieteikt. Lietus ūdens nosacīti pēc tam, kad ir izbūvēta infrastruktūra, nāk par velti. Un tas nav dzeramais ūdens. Man liekas, kaut vai uz to aprēķinot. Protams, atļaujas periods tur būs stipri garāks kā cita veida infrastruktūrai.

Sabīne Zāgere: Situācija ir arī tā, ka vienkārši ir ierastā komforta zona un, protams, kā visiem vienmēr, cilvēkiem grūti iziet ārā. Un, ja tev ir jāpiemeklē cits risinājums, ne tas standarts, kas jau ir piemērots, tas arī ir tas grūtākais, un tas, kas arī vairāk sabiedrībā ir jāveicina un institūcijās jāveicina. Nevis, ka nāk šurp Eiropas projekts ar tādām un tādām prasībām, bet, kad ir šāda, šāda situācija mums konkrēti. Un ir tieši no apakšas jāvirza tas ir uz augšu, kāda ir tā programma vēlamā. Un tas arī ir tas, kam ir jātieks pāri vienkārši. Nevis gaidīt, ka kādas pamācīs tur no augstāka līmeņa, bet, ka tu redzi to situāciju, tu saproti viņu un esi gatavs mainīt to ierasto, ierasto mehānismu. [...] Viena lieta, kas man šķiet būtiski arī tieši uz siltuma salām

– bieži vien jāapskatās tomēr ir arī pilsētas līmenis, kas ir plānošanas jautājumi, kas ir dizaina jautājumi. Bieži vien, teiksim, arī pilsētas centrā sabiedriskais transports, kas vispār ir tranzīta transports, ja viņa nebūtu, bieži vien nebūtu tādu problēmu, kādas mums ir ar gaisa kvalitāti. Un, savukārt, ir jābūt šim abām pusēm, ja mēs tikai nomainīsim seguma krāsu vai seguma arī ūdens caurlaidību, tas nemazinās to, ka mums ir jārisina šie te plānošanas jautājumi.”

6. Viesturs Celmiņš: Kas jūsu pieredzē ir tie šķēršļi, kas neļauj tikt uz priekšu?

Daina Ieviņa: „Es domāju, ka cilvēki nav izglītoti, jo praktiski, ja mēs uzrakstītu visu to, kas ietekmē šo klimatu, tad pretīm mēs ļoti smuki varētu arī naudas summu ielikt, cik daudz ir jāiztērē, lai to visu novērstu. Tad varbūt labāk, kur var, var laicīgi to apturēt. Vai vismaz izlīdzināt, lai nebūtu to kraso pīķu kaut vai saucamo. Nu, cilvēkiem bail ir no naudas, par savu veselību tik ļoti neuztraucas, kamēr nav pie ārsta jāskrien, bet tiklīdz tas sit pa naudas maku, par ko varbūt pat neiedomājas, kādā veidā tas sit, tad uzreiz sāk domāt.”

Artūrs Jansons: „Nu, Rīgai varētu būt problēma jūsu lielums, jo viena lieta ir sarunāt Rūjienā, a otra lieta ir sarunāt Rīgā. Cik ir departamenti jāpārliecina Rīgā, cik ir Rūjienā, kas ir jāizdara? Bet man liekas, ka Rīgā ir vēl viena problēma. [...] Mums ir bijis viens tāds pietiekami interesants pētījums par to, kādā veidā cilvēki uztver vides problēmas.” Pētījuma dati tika analizēti griezumos pēc pirmās valodas, t.i., latviešu vai citas (galvenokārt – krievu). „Kas bij interesanti, tad krievvalodīgajiem pirmajā vietā bija viņu pašu veselība, viņu ģimenes veselība un tikai pēc tam kaut kad, kas notiek aiz loga. Latviešiem bij atkal viss otrādi. Un Rīgai tā specifika, ka etniskais sastāvs dalās uz pusēm, un jums ir pilnīgi citi komunikācijas veidi un kanāli, kā runāt ar krievvalodīgajiem Rīgā un ko stāstīt.

Viesturs Celmiņš: Un jums ir pieredze šajā sakarā?

Artūrs Jansons: Diemžēl nav. Tāpēc, kad mēs neesam atraduši pieeju krievvalodīgajiem kanāliem. Pilnīgi godīgi. Mēs nespējam atrast vietējos komunikācijas līderus, kuri varētu uzrunāt. Tad man ir jāiet uz blakus valsti un no turienes jāsāk runāt. Tā ir problēma. Reāla problēma. Nav viņiem vietējo līderu, ar ko runāt. [...] Krievu radio, cik es esmu piedalījies, teiksim, LR4 kaut kādās diskusijās par vides tēmām, viņiem ir ļoti maza auditorija, reāli maza auditorija. Un Rīgā tā ir reāli problēma – runāt pa divām dažādām uztverēm un diviem dažādiem dzīves stiliem, ja, vai dzīves vērtībām. Tā ir Rīgai es domāju tāda globāla problēma pirms mēs pārvēršam jebkuru vides lietu maciņā, ja, nu, cik tas tev maksās, ja nu kas, vai ne. Un jautājums vēl, kas to ziņo par to, cik tev tas maksās vai cik tu ietaupīsi, ja tas ziņas nesējs ir vietējā namu pārvalde vai apsaimniekotājs – tur jau tāpatās ir konflikti ļoti daudz, ja – diez vai viņš spēs tā cilvēkiem sakarīgi paskaidrot, ka es tagad ierīkošu lietus ūdeņu savākšanu un mēs tev, teiksim, par ūdens izmantošanu tev katru mēnesi būs mīnus tik un tik eiro.”

Edgars Akmens: „Es no savas puses arī varu pateikt bišķi par apsaimniekošanu, ja, jo mēs nevaram klientiem pat normāli pierādīt, ja, pat tās lietas, kur viņi saņems reālu ietaupījumu. Mums ir arī jau aprēķināts, piemēram, kaut kāds plāns, mums ir aprēķināti kaut kādi darbi, kur viņi saņems ietaupījumu. Vai, teiksim, siltuma enerģijas ietaupījumu veids – kaut kādi mājas renovācijas projekti vai vēl kaut kas. Jā, ja paskatītos tā pa visu Latviju, visas nelielas pilsētas, ja, mājas ir renovētas, ja, diezgan daudz tiek izmantoti Eiropas līdzekļi. Ar Rīgu tas nenotiek tā. Lielākā problēma jau ir tāda, to, ko sociālie slāņi, ja. Pie mums ir lielāka daļa pensionāru, kuri jebkuru jautājumu, ja, kad mēs runājam par to, ka vajag mums uzcelt tarifu par apsaimniekošanu uz 2 eiro centiem, 3 eiro centiem – viss. Ar to beidzas visas sarunas. Ir normatīvā bāze, kura pasaka to, ka visas izmaksas jāsaskaņo ar dzīvokļu dzīvojamās mājas īpašniekiem, ja, attiecīgi, tikai pie 51%, ja, viņi var lemt par to, kādus ieguldījumus, vai apsaimniekošanas maksas paaugstināšanu vai vēl kaut ko, ja, tad mēs nevaram savākt pat 10%.

Viesturs Celmiņš: Tā kā interesanti, ka šeit nav runa tikai par institūcijām, kas nebūtu atsaucīgas, bet paši iedzīvotāji, dzīvokļu īpašnieki vai īrnieki nav gatavi sadarboties. Kas īstenībā arī ir jautājums par sabiedrības informēšanu, ka mēs atduramies pie šī paša jautājuma, kas šķietami ir banāls un triviāls. [...]

Artūrs Jansons: Bet ņemiet vērā vecuma faktoru. Pensionāri šinī gadījumā ir tiešām ļoti būtiski, jo viņi rēķina savu dzīvi, paliekošo dzīves ilgumu un ieguvumus, ko viņi iegūs no ēku siltināšanas, viņi neredz tur nekādu efektu. Un tāpēc arī tās ēku kopējās sapulces vienmēr beidzās ar fiasko, jo lielākā daļa vienkārši parēķina gados – pff, priekš kam?! [...] Jebkuras izmaiņas, aptuveni 20 gadu periodā var ieviest kardinālas izmaiņas cilvēka apziņā. Mēs esam 10 gadus tagad cīnījušies.”

Daina Ieviņa: „Es teikšu tā, Jelgavā, kamēr es dzīvoju dzīvoklī, man ar namu pārvaldi ar nebija draudzīgas attiecības tāpēc, ka es neticēju tam, ko viņi man rādīja. Jo vienmēr palika tādas šaubas, zinot, nu, pazīstot, kā ir strādāts iepriekš, kur kas ir noslēpts, kur kādi skandāli parādījušies. Tā ir vienkārši cilvēku totāla neuzticēšanās tādām iestādēm. Jo, nu, ja būtu kampaņas pašām iestādēm, kur viņas rāda, stāsta, skaidro saprotamā valodā, tad arī cilvēki sāktu par to interesēties un domāt bišku savādāk. Un tas tā nav „jūs mani 10 gadus čakarējāt, uzlikāt visu laiku, zin, augstāk, augstāk maksu, un tagad jūs man sakāt, ka jūs esat balti, pūkaini, bet man jāmaksā būs vēl vairāk. Vo! – es jums maksāšu.” Loģiski?! – loģiski tas ir. [...] Viņi neieklausās arī labās lietās, jā, viņi aizver ausis vispār. Tāpēc ir vispirms, man liekas, gandrīz jāuztaisa aptauja, kam uzticas vispār. Un tad tie cilvēki ir jāiesaista, lai viņi audzinātu. [...] Ja labus piemērus stāstīs tie cilvēki, kas nav sasmērējušies, tad sāks ticēt arī pārējie.”

7. Viesturs Celmiņš: Vai mums ir jāgaida politiskā griba no augšas, vai arī mēs varam mēģināt lobēt? Jo mums ir pretestība no iedzīvotājiem, mums ir pretestība no pašām institūcijām, kas ir aizdomīgas, iespējams, jeb varbūt ne līdz galam tic, kas ir tie pozitīvie precedenti, ar ko mēs varam iet uz priekšu?

Dace Bērziņa: Norāda, ka Būvvalde ir izpildorgāns, kas ievēro visus normatīvajos aktos ietvertos saistošos noteikumus. „Ja, teiksim, ir strādāts un Attīstības departaments ir attiecīgās normas iekļāvis teritorijas plānojumā vai kaut kādās citās normās citas institūcijas, nu, tad, atbilstošas, kas ir saprotamas, tad mēs ļoti labprāt strādājam un viņas ievērojam. [...] Jaunajā plānojumā būs visādas labas lietas iekšā. Visādi jau pilotprojekti notiek. Tāpat notiek tas, kur mēs piedalījāmies „(D)rain for Life” projekts lietus ūdens apsaimniekošanai. [...] Ir Skanste, piemēram, Rīgā. Skanstē šie visi zaļie risinājumi lietus ūdens apsaimniekošanā ir taisīti un lokālplānojumā tiek iestrādāti. Projekts, kurā es arī ņēmu daļību, bij „Rīga pret plūdiem” un arī šie rezultāti tiek iestrādāti tagad jaunajā teritorijas plānojumā. [...] Viņi jau šobrīd, tas projekts ir apstiprināti kā saistošie noteikumi Rīgas domē, tā ka viņi principā jau ir saistoši. Gan risku pārvaldības plāns, kas tiek iestrādāts jaunajā teritorijas plānojumā, gan arī šajā lokālplānojumā Skanstē. [...] [Skanste] bij vienkārši projektam kā viena no pilotteritorijām

Ilze Rukšāne: Un tur tika, jā, meklētas tās pilotteritorijas tika meklētas atbilstoši tur, kur patiešām varbūt varētu arī mēģināt to realizēt, kur ir vieglāk, teiksim, pielāgot to vidi, kura nav, es atvainājos, „piepačkāta” ar inženierkomunikācijām, ja, kur var. [...] Es ar gribu teikt, ka es skatos cerīgi, jo, pirmkārt, jau tā esošā jaunā ilgtspējīgas attīstības stratēģija, tā ir jau ļoti liels solis uz priekšu no tā, kas ir bijis. Protams, pakļaujoties šai, nākamais plānošanas dokuments ir šis te telpiskās attīstības plāns ar tematiskajiem plāniem, uz to es ar lieku lielas cerības. Nu tad tas nākamais solis būtu patiešām skatīties un domāt par tiem normatīviem dažādiem attālumiem un runāt ar konkrētiem inženierkomunikāciju turētājiem, ja. Kā, piemēram, ir viens no „Rīgas ūdens”, ar kuru ir ļoti lielas problēmas skaņot projektus, nu, kur ir milzīgi attālumi un tās milzīgās prasības. [...] Kur es redzu ļoti lielu progresu, tas ir CSDD. Visi auditi, ar ko mēs runājam, viņi viennozīmīgi redz un tie jaunie, ekspertīzes, kas mums nāk, es pilnīgi skatos, viņi raksta un runā par tām lietām, par kurām mēs patiešām sākām kladzināt 10 gadus atpakaļ: par kvalitatīvu vidi, par

dalītu pilsēttelpu, par samazinātu transporta ietekmi. Un to viņi runā. Viņi ir ļoti, ļoti progresīvi. Tā ka es redzu to, ka tas ir iespējams.”

8. Viesturs Celmiņš: Es no šīm sarunām dzirdēju galvenokārt pašvaldības līmeni, vai jābūt būtu sarunām, kas ir valsts institūcijas, ar kurām būtu šī saruna jāuzsāk? Vai kam būtu jāuzsāk sarunāties savā starpā, lai mēs redzētu pārmaiņas?

Vairāki reizē: Ekonomikas ministrijai un VARAM

Artūrs Jansons: Par pieredzi sarunās ar Ekonomikas ministriju par iespēju mainīt Būvnormatīvus, paredzot iespēju būvēt koka mājas augstākas par 2 stāviem. Ekonomikas ministrijas tiešā pakļautībā ir Būvnormatīvu izstrāde un apstiprināšana. Procesu lobēja Latvijas Valsts meži, biedrība „Zaļās mājas” un citas asociācijas. Panākt šīs normas iekļaušanu Būvnormatīvā neizdevās neraugoties uz labās prakses piemēriem Skandināvijā u.c. „Un es gribētu teikt tā, ka tas ir tāds tradicionālais ierēdņu pieņēmums – darboties pēc maksimālās piesardzības principa, labāk neatļaut nekā atļaut un pēc tam atbildēt par sekām. Tā ir tāda globāla mums Latvijas mēroga slimība. Un, ja mēs gribam kaut ko mainīt, es domāju, ka ar šo ierēdņu sastāvu diemžēl man liekas neko nevar mainīt, tas nozīmē, ka izglītošanas darbs sākas Tehniskajā universitātē tur, kur tiek gatavoti ierēdņi, kas pēc tam pieņem lēmumus konkrēti būvniecības jomā, piemēram.”

Ilze Rukšāne: Ekonomikas ministrijā ir iesniegta redakcija Arhitektūras likumam, kas pašlaik ir zem Būvniecības likuma, bet tās ir divas dažādas intereses, jo realitātē pašlaik būvniecība ir ekonomiskās intereses, bet arhitektūra ir cilvēka vides kvalitātes intereses.

Artūrs Jansons: „VARAMs nerunā ar Ekonomikas ministriju, diezgan droši varu pateikt. Vismaz attiecībā uz jomām, ko es +/- pārzinu – attiecībā uz enerģētiku, uz atjaunojamo resursu izmantošanu – tur ir diezgan liela barjera viņiem savā starpā. Es nezinu, varbūt tā ir ministru atrašanās dažādās partijās.”

Aleksandrs Feļtins: Par grūtībām sarunāties ar VARAM un iespējamu nepieciešamību dibināt starppilsētu partnerības ar citām lielākajām Latvijas pilsētām, lai risinātu nacionāla mēroga lielākām pilsētām raksturīgas problēmas, lai jautājums izskanētu sabiedrībā, tostarp institūcijās.

Artūrs Jansons: „Lobisma līmenī Latvijas pašvaldības, izņemot lielās pilsētas, ļoti veiksmīgi pārstāv, nu, kā – ļoti veiksmīgi – principā pārstāv Latvijas Pašvaldību savienība, kas ir klāt visur. Jebkurš jautājums, kas tiek skatīts jebkurā ministrijā, ir kāds no Pašvaldību savienības, kas vismaz aktīvi iebilst vai dod priekšlikumus. Ir Lielo pilsētu asociācija, kurā Rīga tur stājās iekšā, stājās ārā, tur īsti nevar saprast, kas ar viņu notiek, vai ne. Un pats galvenais, kas jāatceras, ka ministrijas labāk klausās asociācijas un savienības nekā atsevišķu pašvaldību pārstāvjus. Tāpēc, ka tanī brīdī, kad atnāk asociācija, nevar pārņemt kaut kādu politisko lobiju no tās vai citas partijas, tur ir tomēr diezgan liels „mišungs” kopā un tas strādā. Tikai caur to var ministrijas kaut kādā veidā ietekmēt.”